

محبت اهل بیت علیهم السلام در قرآن

حجت الاسلام والمسلمین سید محمد اکبریان *

اشاره

محبت، یکی از موضوعاتی است که در فرهنگ اصیل اسلامی ریشه دارد. محبت خدا به انسان و محبت مؤمنان به خداوند و به یکدیگر، در آیات قرآن مورد تأکید قرار گرفته است. از یک سو در پرتو محبت به خداوند، محبت به پیامبر صلی الله علیه و آله و اولیای الهی و اهل بیت علیهم السلام قرار دارد و در سوی دیگر در رأس محبت به مؤمنان، محبت به برترین مؤمنان قرار می‌گیرد که اهل بیت پیامبر صلی الله علیه و آله از آن جمله است. از این رو محبت به اهل بیت علیهم السلام از دو طرف، در فرهنگ اسلامی ریشه داشته و نشأت گرفته از آیات قرآن و با هدایت الهی است. این فرهنگ اصیل اسلامی از زمان پیامبر صلی الله علیه و آله تا کنون میان مسلمانان وجود داشته است. جوامع اسلامی معاصر که به ایجاد پیوند و محبت میان مسلمانان نیاز ضروری دارند، می‌توانند از ابزارهای مختلفی بهره‌گیرند. جمع شدن بر محور

* عضو هیئت علمی پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی.

محبت به پیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ و اهل‌بیت عَلَيْهِمُ السَّلَامُ آن حضرت، یکی از این ابزارهای مؤثر است؛ زیرا از گسترده زمانی و مکانی عمیق، طولانی و اصیل برخوردار است. از سویی اصیل و ریشه‌دار در تاریخ و فرهنگ اسلامی است و از دیگر سو در تمام جوامع و مذاهب اسلامی، گسترده می‌باشد.

شاد باش ای عشق خوش سودای ما

ای طیبب جمله علت‌های ما

ای دوی نخوت و ناموس ما

ای تو افلاطون و جالینوس ما^۱

معنای محبت

محبت از ریشه حب و ضدِ بغض است و معانی متعددی دارد؛ از جمله: لزوم و ثبات؛ دانه چیز دانه‌دار (دانه میوه، انگور و گندم).^۲ بنابراین به خوبی و بدی‌ها که در قلب انسان کاشته شده و جریان می‌یابد، «حَبّه» می‌گویند؛ زیرا هم‌چون دانه در قلب کاشته می‌شود، رشد می‌کند و سبب رشد در جهت مثبت یا منفی می‌شود.^۳ از نظر اصطلاحی نیز عبارت است از احساس میل نسبت به چیزی که برای انسان لذت‌بخش است.^۴

۱. جلال‌الدین محمد بلخی؛ مثنوی معنوی؛ دفتر اول، بیت ۲۳ - ۲۴.

۲. ابن‌فارس؛ ترتیب مقایس اللغه؛ تصحیح و تعلیق: حیدر مسجدی و سعیدرضا علی‌عسکری، ص ۲۰۲.

۳. محمد ابن‌منظور؛ لسان العرب؛ ج ۱، ص ۲۸۹؛ خلیل بن احمد فراهیدی؛ العین؛ ج ۳، ص ۳۱.

۴. محمد محمدی ری‌شهری؛ دوستی در قرآن و حدیث؛ ص ۱۷.

معنا و مصادیق اهل بیت علیهم السلام

«اهل» در لغت، به معنای اُنس و قرابت آمده^۱ و «بیت» به معنای محل سکونت و جای بیتوته ذکر شده است.^۲ اهل البیت نیز در لغت به معنای خویشان فرد است که با او قرابت و خویشاوندی داشته باشند.^۳ در معنای عام‌تری نیز شامل تمامی افرادی است که در نسب، دین، مسکن، وطن و شهر با فردی شریک هستند.^۴

اصطلاح اهل بیت علیهم السلام در فرهنگ اسلامی، به خاندان پیامبر صلی الله علیه و آله اطلاق می‌شود. بر اساس آیه تطهیر،^۵ اهل بیت پیامبر صلی الله علیه و آله به اراده خداوند، از پلیدی و گناه دور شده‌اند. عالمان شیعه و برخی از عالمان اهل سنت با توجه به حدیث کساء که در برخی از منابع اهل سنت نیز ذکر شده است،^۶ مقصود از اهل بیت علیهم السلام در این آیه را علی، فاطمه، حسن و حسین علیهم السلام به همراه پیامبر صلی الله علیه و آله دانسته‌اند. ابوبکر حضرمی پس از بیان این سخن که جماهیر علماء و بزرگان ائمه با ادله متظافر، قائل بر تخصیص اهل بیت علیهم السلام به اهل کساء هستند، بر این نکته تأکید دارد که این تخصیص، امر الهی و وحی آسمانی است.^۷ در روایتی آمده است

۱. احمد بن محمد فیومی؛ المصباح المنیر؛ ص ۲۸.

۲. همان؛ ص ۶۸.

۳. همان.

۴. راغب اصفهانی؛ مفردات الفاظ القرآن؛ ص ۲۹

۵. احزاب: ۳۳.

۶. مسلم نیشابوری؛ صحیح مسلم؛ ج ۴، ص ۱۸۸۳؛ احمد بن حنبل؛ مسند؛ ج ۵،

ص ۱۸۰، ج ۲۱، ص ۴۳۴، ج ۲۸، ص ۱۹۵

۷. احمد بن محمد ثعلبی؛ الکشف والبیان عن تفسیر القرآن؛ ج ۸، ص ۳۸

که پیامبر ﷺ به مدت شش ماه به هنگام نماز صبح که از کنار خانه حضرت فاطمه علیها السلام عبور می‌کرد، می‌فرمود: «الصَّلَاةُ يَا أَهْلَ الْبَيْتِ، إِنَّمَا يَرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ، وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا».^۱ آراء دیگری نیز در مورد اهل بیت پیامبر صلی الله علیه و آله در میان اهل سنت وجود دارد، اما در همه آن نظرات، ائمه شیعه علیهم السلام نیز در میان مصادیق اهل بیت پیامبر صلی الله علیه و آله جای گرفته‌اند.

در تعیین مصادیق این افراد، اختلاف نظر وجود دارد. بخش زیادی از این اختلاف نظرها نیز در ارتباط با آیه تطهیر است که خداوند در این آیه، از پاکي «اهل بیت» از هر گونه پلیدی و گناه خبر داده است. تمام مفسران شیعه با استناد به روایاتی از پیامبر صلی الله علیه و آله، مقصود از «اهل بیت» را در آیه تطهیر، علی، فاطمه، حسن و حسین علیهم السلام به همراه پیامبر صلی الله علیه و آله دانسته‌اند که در حدیث کساء به آنها اشاره شده است. برخی از عالمان اهل سنت نیز با استناد به حدیث کساء و روایت دیگری که از عایشه در صحیح مسلم و مسند احمد بن حنبل آمده است،^۲ شأن نزول آیه تطهیر را همین افراد دانسته‌اند. برخی عالمان اهل سنت نیز معتقدند تمام خانواده پیامبر صلی الله علیه و آله اعم از همسران و فرزندان، اهل بیت آن حضرت هستند. برخی دیگر نیز تنها همسران پیامبر صلی الله علیه و آله را اهل بیت ایشان دانسته و برخی نیز تمام خاندان بنی‌هاشم (آل علی، آل عقیل، آل عباس و...) را اهل بیت گفته‌اند.

۱. احمد بن حنبل؛ مسند؛ ج ۲۱، ص ۴۳۴؛ محمد بن عیسی ترمذی؛ سنن ترمذی؛ ج ۵، ص ۱۹۳.
۲. مسلم نیشابوری؛ صحیح مسلم؛ ج ۴، ص ۱۸۸۳؛ احمد بن حنبل؛ مسند؛ ج ۵، ص ۱۸۰، ج ۲۱، ص ۴۳۴، ج ۲۸، ص ۱۹۵.

بنابراین چهار سطح از کاربرد اهل بیت وجود دارد: ۱. کاربرد اعم آن که شامل افرادی که از خاندان پیامبر صلی الله علیه و آله نبوده‌اند مانند سلمان نیز شده است. ۲. کاربرد عام آن که همه خویشاوندان پیامبر صلی الله علیه و آله را در بر می‌گیرد. ۳. کاربرد خاص که شامل تمام افراد خانواده پیامبر صلی الله علیه و آله، اعم از همسران و فرزندان می‌شود. ۴. کاربرد اخص و ویژه آن که تنها شامل گروهی از خاندان پیامبر صلی الله علیه و آله می‌شود که دارای مقام عصمت و پاکی می‌باشند. در این کاربرد علاوه بر پنج تن (پیامبر صلی الله علیه و آله، علی، فاطمه، حسن و حسین علیهم السلام که آیه تطهیر بر پاکی آنها دلالت دارد)، بنا بر روایات ثقلین و سفینه نوح که از طریق شیعه و سنی از پیامبر صلی الله علیه و آله وارد شده است،^۱ بر استمرار وجود اهل بیت علیهم السلام پس از پیامبر صلی الله علیه و آله و این پنج تن دلالت دارد و شامل پیشوایان معصوم علیهم السلام نیز می‌شود.

محبت اهل بیت علیهم السلام در فرهنگ اسلامی

محبت اهل بیت پیامبر صلی الله علیه و آله، الهام گرفته از آیات قرآن و سنت آن حضرت است. بارزترین آیه‌ای که در مورد محبت اهل بیت علیهم السلام آمده است، آیه ۲۳ سوره شورا است که خداوند خطاب به پیامبرش فرمود: «قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَىٰ»: «بگو ای پیامبر (در مقابل رسالت و هدایت‌تان) از شما پاداشی نمی‌خواهم، جز آنکه به خاندانم محبت کنید». سیوطی در تفسیر خود به اسناد از ابن عباس نقل می‌کند: هنگامی که این آیه بر پیامبر صلی الله علیه و آله نازل شد، صحابه عرض کردند: ای رسول خدا! خویشاوندان تو کیانند که مودت آنان بر ما واجب است؟

۱. حاکم نیشابوری؛ مستدرک علی الصحیحین؛ ج ۳، ص ۱۱۰.

حضرت فرمود: «علی و فاطمه و دو فرزندان او»^۱.
زمخشری نیز در ذیل همین آیه نقل می‌کند که پیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرمود: «هر کس با محبت آل محمد صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ از دنیا برود، شهید و آمرزیده است و دو درب به سوی بهشت به روی او باز می‌شود چنین کسی با ایمان کامل و بر سنت و جماعت از دنیا رفته است»^۲.
بنا بر روایت ذکر شده و روایات مشابه آن و نیز آیه مباحله،^۳ امام حسن و امام حسین عَلَيْهِمَا السَّلَام در میان مسلمانان به عنوان فرزندان پیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شناخته شده‌اند. بر همین اساس ائمه عَلَيْهِمُ السَّلَام را نیز غالباً با عنوان «ابن رسول‌الله» مورد خطاب قرار می‌دادند.

اهلبیت عَلَيْهِمُ السَّلَام از نگاه بزرگان اهل سنت

با توجه به آیات قرآن و روایات منقول از نبی اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ درباره محبت به اهل بیت عَلَيْهِمُ السَّلَام و عظمت آن، بزرگان و عالمان اهل سنت نیز اظهار ارادت خاص به اهل بیت پیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ داشته‌اند.
امام شافعی، سخنان و اشعار بسیاری درباره محبت اهل بیت عَلَيْهِمُ السَّلَام دارد. در یکی از اشعارش آمده است:

«ای خاندان نبوت! محبت شما فرضی است که از جانب خداوند در قرآن آمده است. در عظمت شأن شما همین بس که هر آن کس بر شما در نماز درود نگفت، نمازی ندارد (نمازش درست نیست)»^۴؛ یعنی اگر

۱. عبدالرحمن سیوطی؛ در المثنوی؛ ج ۷، ص ۳۴۸.

۲. محمود بن عمر زمخشری؛ الکشاف؛ ج ۴، ص ۲۲۰-۲۲۱.

۳. آل عمران: ۶۱.

۴. محمد بن ادريس شافعی؛ دیوان الامام الشافعی؛ ص ۹۳.

در تشهد نماز، صلوات بر پیامبر صلی الله علیه و آله و آل او فرستاده نشود، نماز باطل است.

امام ابوحنیفه که از شاگردان امام صادق علیه السلام بود، فراتر از محبت به اهل بیت علیهم السلام معتقد بود خلافت پس از خلفای راشدین برای خاندان پیامبر صلی الله علیه و آله است؛ از همین روست که زیدیان که از گروه شیعیانند، پیرو ابوحنیفه هستند. وی در مورد امام علی علیه السلام و امام صادق علیه السلام سخنان ارزشمند بسیاری دارد؛ از جمله درباره امام صادق علیه السلام گفته است: «من دانشمندتر از جعفر بن محمد ندیده‌ام». ^۱ هم‌چنین برای امام حسین علیه السلام عزاداری کرده و این سنت پس از او، در میان حنفیان و تابعانش در طول تاریخ جاری شده است.

مالک بن انس یکی دیگر از پیشوایان اهل سنت است که از شاگردان امام صادق علیه السلام بود، درباره امام گفته است: «مدتی نزد جعفر بن محمد رفت و آمد می‌کردم، او را همواره در یکی از سه حالت دیدم: یا نماز می‌خواند یا روزه بود و یا قرآن تلاوت می‌کرد. هرگز او را ندیدم که بدون وضو حدیث نقل کند. در علم و عبادت و پرهیزکاری، برتر از جعفر بن محمد، هیچ چشمی ندیده و هیچ گوشی نشنیده و به قلب هیچ بشری خطور نکرده است». ^۲

احمد بن حنبل نیز روایت‌های بسیاری را در مسند خود درباره فضایل اهل بیت علیهم السلام نقل می‌کند که نظیرش در کتاب‌های مشابه آن هم‌چون صحیح بخاری وجود ندارد؛ آن هم در دورانی که علوی‌ها و دوست

۱. شمس الدین ذهبی؛ تذکره الحفاظ؛ ج ۱، ص ۱۶۶.

۲. اسد حیدر؛ الإمام الصادق والمذاهب الاربعه؛ ج ۴، ص ۳۳۵.

داران و پیروان آنان در شدیدترین شرایط مورد آزار و اذیت حکومت بنی‌عباس بودند.

ارادت به ائمه اهل بیت علیهم‌السلام و زیارت قبور آنها

زیارت قبور ائمه علیهم‌السلام، یکی از موارد اظهار محبت و ارادت است که عالمان اهل سنت و عامه مردم به آن اهتمام داشته‌اند. آنان به زیارت قبور ائمه علیهم‌السلام رفته و به آن توسل می‌جستند و با اظهار ارادت به آنان، ایشان را واسطه دریافت رحمت الهی قرار می‌دادند. سخنان و گزارش‌های بزرگان اهل سنت، بیانگر این ارادات و محبت است. ابن‌جَبَّان، از عالمان اهل سنت در قرن چهارم، می‌گوید:

بارها به زیارت قبر علی بن موسی‌الرضا علیه‌السلام رفتم و در مدتی که در طوس بودم، هر وقت مشکلی بر من عارض می‌شد، به زیارت قبر آن حضرت می‌رفتم و از خداوند می‌خواستم که مشکلم را برطرف کند. الحمدلله مشکلم برطرف می‌شد. این را مکرر امتحان کردم و نتیجه گرفتم.^۱

خطیب بغدادی به نقل از أبوعلی خلال می‌گفت: «اگر مشکلی من را غمگین می‌کرد، به زیارت قبر موسی بن جعفر علیه‌السلام می‌رفتم و به او متوسل می‌شدم و خداوند آن مشکل را به آن چه دوست داشتم، چاره می‌کرد».^۲

درجات و آثار محبت به اهل بیت علیهم‌السلام

محبت به اهل بیت علیهم‌السلام درجات و آثاری دارد که به بررسی هر یک

۱. ابن‌جَبَّان؛ *التقَات*؛ ج ۸، ص ۴۵۶

۲. خطیب بغدادی؛ *تاریخ بغداد*؛ ج ۱، ص ۱۳۳

می پردازیم:

۱. درجات محبت اهل بیت علیهم السلام

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و اهل بیتش از اولیای الهی هستند و عشق و محبت به خداوند، عشق به اولیای الهی را نیز با خود همراه دارد. همان گونه که محبت الهی دارای درجاتی است و بر طبق قرآن، شدت محبت برای مومنان به خداوند است،^۱ محبت به اولیای الهی نیز از درجات و مراتب برخوردار است و محبت شدید به پیامبر صلی الله علیه و آله و اهل بیت آن حضرت نیز برای مؤمنان است. تناظر میان محبت اهل بیت علیهم السلام و ایمان به خدا، مطابق با روایت پیامبر صلی الله علیه و آله در کتاب های حدیثی فریقین است که آن حضرت خطاب به علی علیه السلام فرمود: «أَنْتَ لَا يُحِبُّكَ إِلَّا مُؤْمِنٌ، وَلَا يُبْغِضُكَ إِلَّا مُنَافِقٌ»: «جز مؤمن تو را دوست نمی دارد و جز منافق به تو دشمنی نمی ورزد».^۲

بر اساس تناظر میان ایمان و محبت، مراتب محبت را نیز می توان همانند مراتب ایمان بر شمرد. مرتبه اول محبت به پیامبر صلی الله علیه و آله و اهل بیتش، محبت قلبی و درونی است و مرتبه دوم آن بروز این محبت در بیان و گفتار به صورت صادقانه است؛ یعنی همان گونه که به زبان اظهار محبت می کند، در قلب و دل او نیز محبت باشد و گفتار او با درونش یکسان باشد.

مرتبه سوم ابراز محبت به پیامبر صلی الله علیه و آله و اهل بیتش، در عمل و کردار است که دارای چندین مرتبه است. پایین ترین مرتبه محبت عملی،

۱. بقره: ۱۶۵: «وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ».

۲. احمد بن حنبل؛ مسند؛ ج ۲، ص ۱۳۶، ۳۱۶، ج ۴۴، ص ۱۱۷؛ محمد بن عیسی ترمذی؛ سنن ترمذی؛ ج ۵، ص ۴۶۰.

سوگواری و عزاداری در مراسم عزاداری آنان و شادی و سرور به هنگام شادی و سرور آنان است. در مرتبه بعد کسی که محبت پیامبر ﷺ و اهل بیت ﷺ دارد، پیرو آنان در عمل و کردار نیز خواهد بود، آن گونه که شاعر عرب در شعر خود در بیان محبت خداوند سروده و در روایات ائمه ﷺ نیز بدان اشاره شده است:

تَعَصَى الْإِلَٰهَ وَأَنْتَ تُظَهِّرُ حُبَّهُ هَذَا مُحَالٌ فِي الْقِيَاسِ بَدِيعُ
لَوْ كَانَ حُبُّكَ صَادِقًا لَأَطَعْتَهُ إِنَّ الْمُحِبَّ لِمَنْ يُحِبُّ مُطِيعُ
فِي كُلِّ يَوْمٍ يَتَّبِدُكَ بِنِعْمَةٍ مِنْهُ وَأَنْتَ لِشُكْرِكَ ذَاكَ مُضِيعُ^۱

پیرو اهل بیت ﷺ در عمل و کردار، اهل طاعت و عبادت و بندگی خداست و کردار، اعمال و اخلاقش همانند کردار، اعمال و اخلاق اهل بیت ﷺ، حسن و نیکوست؛ چنانکه امام باقر ﷺ خطاب به جابر فرمود: «ای جابر! هر کس اطاعت خدا را کند و در این حال به ما محبت ورزد، دوست و محب ما می‌باشد و هر کس خدا را معصیت کند، حب ما برای او نفعی ندارد».^۲

تولای شما فرض خدایی است

قبول و ردّ آن مرز جدایی است

هر آن کس را که در دین رسول است

ولایت، مهر و امضای قبول است

دیانت، بی شما کامل نگردد

بجز با عشقتان دل، دل نگردد.^۳

۱. محمد باقر مجلسی؛ بحار الأنوار؛ ج ۶۷، ص ۱۵.

۲. شیخ طوسی؛ الامالی؛ ص ۲۹۶.

۳. جواد محدثی؛ فرهنگ عاشورا؛ ص ۷۰.

۲. آثار محبت اهل بیت علیهم السلام

خداوند در قرآن به پیامبرش سفارش می‌کند که محبت قریبی (خانندان رسول الله) را به مؤمنان و مسلمانان یادآوری کند. همان‌گونه که تمام افعال و اقوال الهی حکیمانه است، این سفارش قرآن از روی حکمت است و حکمت آن نیز در خود قرآن بیان شده است. خداوند پس از سفارش به محبت اهل بیت علیهم السلام، در توصیه دیگر حکمت آن را چنین بیان فرموده است: «قُلْ مَا سَأَلْتُكُمْ مِنْ أَجْرٍ فَهُوَ لَكُمْ»^۱: «آنچه از پاداش رسالت (محبت قریبی و اهل بیت) خواستم، سود و نفع آن برای خودتان است». بنابراین تمام آثار و فواید محبت اهل بیت علیهم السلام برای خود ما خواهد بود و دوستی ما به آنان سودی نمی‌رساند. فواید و آثار محبت اهل بیت علیهم السلام برای مؤمنان بسیار است. ضمن آنکه این آثار و نتایج با توجه به اختلاف درجات محبت اهل بیت علیهم السلام، به درجات مختلف برای محبان حاصل می‌شود. آنکه از درجه بالاتری از محبت برخوردار شود، از درجه بالاتری از آثار نیز برخوردار خواهد شد. مهم ترین آثار محبت اهل بیت علیهم السلام عبارتند از:

الف) راه نجات و هدایت

یکی از آثار و فواید محبت برای مسلمانان، همان چیزی است که در دو حدیث موثق و معروف «سفینه» و «ثقلین» که در کتاب‌های حدیثی شیعه و سنی از پیامبر صلی الله علیه و آله نقل شده، به آن اشاره شده است. پیامبر صلی الله علیه و آله در حدیث «سفینه» با اشاره به مثال کشتی نوح علیه السلام، اهل بیت خود را راه نجات مسلمانان معرفی کرده و فرموده است: «هر که بر این کشتی

سوار شود و همراه آنان باشد، نجات می‌یابد.^۱ در روایت ثقلین نیز پس از بیان همراهی قرآن و اهل بیت علیهم السلام فرمود: «چون به هر دو تمسک کنید و آن دو (قرآن و اهل بیت) را چراغ راه خود قرار دهید، گمراه نخواهید شد». ^۲ بر اساس این احادیث، محبت به اهل بیت علیهم السلام هنگامی مفید است که با تمسک به سیره و اخلاق حسنه آنان و رساندن محبت از مرحله قلب به گفتار و کردار، راه نجات و هدایت انسان باشد.

(ب) رشد فضایل و تکامل معنوی

اکسیر محبت اهل بیت علیهم السلام جان مؤمنان و مسلمانان را صفا و پاکی بخشیده و راه سیر الی الله را روشن و هموار می‌کند. کسی که محبت واقعی به اهل بیت علیهم السلام داشته باشد، آنان را سرمشق و الگوی خود انتخاب می‌کند و می‌کوشد تا جان خود را به فضایل آنان بیاراید، همانند آنان، به تهجد، بندگی و عبادت خدا روی آورد و در مسیر کسب رضایت الهی گام بر دارد؛ همان‌گونه که اهل بیت علیهم السلام در تمام دوران زندگی خود چنین بودند. نمونه والای کسب رضایت خدا، هنگامی است که ابا عبدالله الحسین علیه السلام در سخت‌ترین شرایط قرار گرفت و فرمود: «رَضِيَ اللَّهُ رِضَانًا أَهْلَ الْبَيْتِ»: «تنها رضای خدا، رضای ما اهل بیت است».^۳

همان‌گونه که محبت میان خدا و مؤمنان راستین، دو سویه است:

۱. حاکم نیشابوری؛ المستدرک حاکم؛ ج ۲، ص ۳۷۳، ج ۳، ص ۱۶۳.

۲. احمد بن حنبل؛ مسند؛ ج ۱۸، ص ۱۱۴.

۳. سید بن طاووس؛ المهوف علی قتلی الطفوف؛ ص ۶۱.

«يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ»^۱ محبت میان اهل بیت علیهم السلام و محبان نیز دو سویه است. آنان به پیروان و محبان خود عشق می‌روزند و این کشش عشق دو سویه است. آنان دست محبان خود را گرفته و در مسیر کسب فضایل و کمالات معنوی و سیر الی الله قرار می‌دهند. همان‌گونه که محبت به پیامبر صلی الله علیه و آله و پیروی از آن حضرت، سبب محبوبیت انسان نزد خدا می‌شود،^۲ محبت و پیروی از اهل بیت علیهم السلام نیز انسان را محبوب خدا می‌سازد و هر که محبوب خدا شود، جذب الهی او را به سوی خود و مقام قرب خود می‌کشاند.

گر در سرت هوای وصال است حافظا

باید که خاک درگه اهل هنر شوی^۳

ج) رستگاری در آخرت

محبت به ائمه علیهم السلام علاوه بر نجات، هدایت، تکامل معنوی، سعادت‌مندی و ارزشمندی در دنیا، نزد خداوند نیز دارای ارزش و مایه رستگاری انسان در آخرت است. محبت اهل بیت علیهم السلام نوعی عبادت است که هم پاداش در آخرت را به دنبال دارد و هم زمینه را برای کسب فضایل فراهم می‌کند. کسب فضیلت اخلاقی، تقوا و تقرب به خدا، تمام آن چیزهایی است که سبب رستگاری در جهان آخرت می‌شود.

ابوسعید خدری روایت می‌کند که پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود:

۱. مائده: ۵۴.

۲. آل عمران: ۳۱.

۳. شمس‌الدین محمد حافظ شیرازی؛ دیوان اشعار؛ غزل ۴۸۷، ص ۶۶۵.

اگر خداوند محبت امامان از اهل بیت من را روزی کسی نماید، به خیر دنیا و آخرت رسیده است و هیچ کس تردید نکند که او اهل بهشت است. در محبت اهل بیت من، بیست خصلت است که ده خصلت در دنیا و ده خصلت در آخرت است. آن ده خصلت که در دنیا حاصل می‌شود، عبارت است از: پارسایی، حرص بر علم، پرهیزگاری در امر دین، میل به عبادت، توبه پیش از مرگ، نشاط در نماز شب، ناامیدی از مردم، مراعات امر و نهی خدا، دشمنی دنیا، سخاوت. آن ده در آخرت نیز عبارتند از: نامه عملش را نگشایند، میزان عمل را برای او نصب نکنند، نامه‌اش را به دست راستش دهند، نامه آزادی از آتش را برایش بنویسند، سپیدروی باشد، به او از لباس‌های بهشتی بپوشانند، شفاعتش را برای صد نفر از بستگانش بپذیرند، خداوند نظر رحمت به او کند، تاج بهشتی بر سرش نهند و بی حساب وارد بهشت شود». سپس حضرت فرمودند: «خوشا به حال محبان اهل بیتم»^۱

(د) یاری هنگام مرگ و بعد از آن

نتیجه محبت به پیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ و اهل بیتش عَلَيْهِمُ السَّلَام، نجات بخشی انسان در سخت‌ترین مراحل آخرت است. رسول خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرموده است:

«حُبِّي وَ حُبُّ أَهْلِ بَيْتِي نَافِعٌ فِي سَبْعَةِ مَوَاطِنَ أَهْوَالُهُنَّ عَظِيمَةٌ عِنْدَ الْوَفَاةِ وَ فِي الْقَبْرِ وَ عِنْدَ النَّشُورِ وَ عِنْدَ الْكِتَابِ وَ عِنْدَ الْحِسَابِ وَ عِنْدَ الْمِيزَانِ وَ عِنْدَ الصِّرَاطِ»^۲ «دوستی من و اهل بیتم در هفت محل سودمند است:

۱. شیخ صدوق؛ الخصال؛ ج ۲، ص ۵۱۵.

۲. همان؛ ص ۳۶۰.

هنگام مرگ، درون قبر، وقت بر پا شدن قیامت، هنگام گشودن نامه اعمال، هنگام حساب و بازخواست، وقت سنجش کردار و هنگام عبور از صراط».